

УДК 78.087.68:004(100)

DOI 10.31654/2663-4902-2024-PP-1-169-177

Солдатенко О. І.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри мистецьких дисциплін

Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

ssanya2012@ukr.net

orcid.org/0000-0001-7400-2779

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ВІРТУАЛЬНИХ ХОРОВИХ ПРОЄКТІВ

У статті розглянуті питання актуальності віртуальних хорових проєктів в світі. Наголошується, що науковці за кордоном вивчають потенційні переваги та проблеми віддаленої співпраці в умовах багаточисельного хору, інформуючи про найкращі практики як для організаторів, режисерів, співаків, так і для аудиторії. Наведені автором приклади зарубіжних проєктів демонструють сучасні технічні можливості і підкреслюють силу музики та її спроможність об'єднувати людей. У статті підкреслюється, що для ефективної організації віртуальних хорових проєктів необхідно дотримуватись покрокової інструкції щодо її реалізації і рекомендується активно залучати до цього менеджерів СКД в якості консультантів або керівників. Метою статті є висвітлення зарубіжного досвіду організації віртуальних хорових проєктів для впровадження його в музичну, освітню та соціокультурну сферу України. Методологія дослідження спирається на системно-аналітичні та емпіричні методи. Результати дослідження вказують на те, що: зарубіжні вчені досліджують різні аспекти віртуальних хорових проєктів; у світі існують різноманітні віртуальні хорові проєкти за участі співаків з різних країн та культур, які демонструють ефективність інноваційних технологій, надають унікальні освітні можливості, сприяють популяризації музики та розширенню аудиторії; цей досвід корисний для України з педагогічної, культурної та міжнародної перспектив. Наукова новизна статті: автор формулює висновки щодо важливості та перспектив віртуальних хорових проєктів в Україні та пропонує залучати до них менеджерів СКД для подальшого розвитку та вдосконалення цих ініціатив. Практична значимість статті: розуміння зарубіжного досвіду організації віртуальних хорових проєктів допоможе впроваджувати в Україні кращі практики у музичну освіту, мистецтво і соціокультурну сферу сприяючи культурного обміну, розвитку творчості та поширенню музичної культури у всьому світі.

Ключові слова: віртуальний хор, віртуальний хоровий проєкт, дистанційне музикування, хорова інклюзія, соціокультурна сфера, менеджер СКД.

Постановка проблеми. Останніми роками ландшафт хорової музики в світі змінився завдяки появі віртуальних хорових проєктів. Погоджуючись з О. В. Сухецькою, можна стверджувати, що «зважаючи на сучасні, не надто сприятливі, умови для розвитку хорового виконавського мистецтва, у традиційному форматі, перед хормейстером стоїть завдання пошуку нових, гнучких підходів до роботи з хоровим колективом» [3, с. 64]. Ці інноваційні ініціативи об'єднують співаків із різних географічних місць для музичних виступів на цифрових платформах. Актуальність віртуальних хорових проєктів в Україні і за кордоном полягає в здатності протистояти викликам, таким як пандемія COVID-19, воєнна агресія або іншим ситуаціям, коли обмежені фізичні зібрання.

Впровадження зарубіжного досвіду в організацію віртуальних хорових проєктів важливе для сучасної України так, як: допоможе на практиці застосовувати сучасні технологічні рішення та інноваційні підходи, які вже успішно використовуються за кордоном; надасть ідеї щодо кращого викладання музики в онлайн-середовищі; сприятиме культурному обміну, взаємному збагаченню та творчості; стане засобом залучення нової аудиторії та розширення географії впливу української музики.

Зважаючи на те, що віртуальні хорові проєкти набули значного поширення в усьому світі, важливо вивчати зарубіжний досвід їх організації, щоб зрозуміти їхній вплив, визначити виклики та розглянути найкращі практики для подальшого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відомі українські вчені та практики у галузі музичної педагогіки та виконавства у своїх дослідженнях розглядають різні питання віртуальних хорових проєктів. Наприклад, Доктор мистецтвознавства, професор Є. М. Бондар, у своїй монографії «Художньо-стильовий синтез як феномен сучасної хорової творчості» [1] досліджуючи системні творчі аспекти та процесуальні чинники здійснення художньо-стильового синтезу в контексті сучасної хорознавчої методології, окреслила особливості діяльності диригента-хормейстера, як сучасного соціокультурного феномену. О. В. Сухецька у статтях: «Віртуальний хор як один з векторів розвитку хорового виконавського мистецтва на сучасному етапі» [3] та «Віртуальний хор: окремі питання теорії і практики (до постановки проблеми)» [4], досліджувала явища віртуального хору: визначила етапи роботи з хором; зміни, що пов'язані із переходом репетиційної та презентаційної хорової виконавської діяльності з емпіричної реальності до віртуальної; покрокову інструкцію реалізації творчого проєкту на матеріалі шостого віртуального хору Еріка Вітакера «Sing Gently». О. Ю. Оленіна, у статті «Мережевий проєкт як нова художня форма» [2] досліджувала явище хорової партитури в умовах реалізації віртуального хору. Л. Г. Тарапати-Більченко у статті «Онлайн-колаборації як технології музичної творчості у культурі майбутнього» [5] досліджувала віртуальний хор як музичну онлайн-колаборацію та творче групове співробітництво, яке відбувається в інтернет-просторі з метою створення або виконання музичного твору у його звуковій чи аудіовізуальній формі.

Натомість питання аналізу зарубіжного досвіду організації віртуальних хорових проєктів з урахуванням їхнього впливу на музичну культуру, освіту та соціокультурну сферу залишились поза увагою науковців.

Мета статті – висвітлення зарубіжного досвіду організації віртуальних хорових проєктів для впровадження його в музичну, освітню та соціокультурну сферу України. Основними завданнями є: аналіз наукових досліджень, що висвітлюють зарубіжний досвід організації віртуальних хорових проєктів; висвітлення прикладів різноманітних проєктів з усього світу; визначення переваг і недоліків віртуальних хорових проєктів та їх ролі у музичній освіті; виокреслення основних етапів їх організації; розкриття зв'язку організації віртуальних хорових проєктів з менеджментом соціокультурної діяльності та обґрунтування рекомендації залучати менеджерів СКД до цих проєктів.

Виклад основного матеріалу. В останні роки світ музичного мистецтва пережив значний революційний етап завдяки появі віртуальних хорових проєктів, які об'єднують співаків з різних куточків світу для спільного створення музичних виступів за допомогою цифрових платформ. За океаном, зокрема в Європі та Північній Америці, такі проєкти вже зарекомендували себе як потужний інструмент співпраці та взаємодії. Погоджуючись з О. В. Сухецькою, можна констатувати, що «сьогодні, вже чи не кожен практикуючий хорист та хормейстер брали участь у віртуальному хорі у якості артиста чи диригента. Тому, інтерес до даного явища продовжує стрімко зростати [3, с. 64].

Віртуальні хорові проєкти мають багато переваг так, як дозволяють співакам залишатися на зв'язку та реалізувати свою пристрасність до музики, навіть якщо вони не можуть зібратися особисто, що допомагає підтримувати почуття спільності серед учасників хору у складні часи.

Ці проєкти формують здатність хорових груп і мистецьких організацій адаптуватися до мінливих обставин, що є цінними навичками для вирішення майбутніх викликів у постійно мінливому ландшафті виконавського мистецтва. Використовуючи інноваційні технології та віддалену співпрацю, хори можуть продовжувати свою діяльність і охоплювати аудиторію, незважаючи на фізичні обмеження.

Також, віртуальні проєкти можуть бути більш інклюзивними, надаючи участь особам, які не змогли приєднатися до традиційних хорів через такі фактори, як географічне розташування, проблеми мобільності та ін. Це відкриває можливості більш різноманітному колу співаків брати участь в музичній кооперації.

Віртуальні хорові проєкти також сприяють творчості та дають можливість режисерам і співакам досліджувати нетрадиційні форми репетицій, записів і презентацій виступів, що веде до формування нових навичок і підходів, які можуть залишатися цінними навіть після відновлення особистих репетицій.

Важливою перевагою віртуальних хорових проєктів є можливість охоплення ширшої аудиторії, що виходить за межі місцевої громади, оскільки до виступів можуть мати доступ глядачі з усього світу. Це розширює охоплення та вплив хорової музики, сприяючи її поширенню серед різноманітної аудиторії.

Незважаючи на численні переваги, організація віртуальних хорових проєктів представляє унікальні виклики. Технічні обмеження, такі як проблеми із затримкою та синхронізація аудіо/відео, можуть створювати значні перешкоди для безперервної співпраці. Мовні бар'єри та культурні відмінності також можуть вплинути на переклад та комунікацію між учасниками різного походження. Однак інноваційні рішення, такі як попередньо записаний акомпанемент, віртуальні репетиції та багатомовні ресурси, допомагають пом'якшити ці проблеми та забезпечити успіх віртуальних хорових виступів.

Сучасні зарубіжні вчені досліджують різні аспекти сфери віртуальних хорових проєктів, такі як технологічні наслідки, психологічний вплив на учасників та залучення аудиторії.

Наприклад, вони вивчають:

- технічні аспекти віддаленого запису та віртуальної співпраці в хорі, включаючи дослідження якості передачі аудіо та відео, ефективності різних налаштувань запису та обладнання, а також проблем, пов'язаних із затримкою та синхронізацією.
- психологічний вплив на співаків, що включає вивчення таких факторів, як мотивація, задоволення та почуття спільності серед учасників, а також емоційні переваги створення музики у віртуальному середовищі.
- сприйняття аудиторією віртуальних хорових виступів та залучення до них, що передбачає вивчення уподобань глядачів щодо різних форматів презентацій (наприклад, онлайн-концерти, попередньо записані відео), впливу якості аудіо/відео на задоволення аудиторії та ролі онлайн-платформ у сприянні взаємодії з аудиторією і зворотному зв'язку.
- використання віртуальних хорових проєктів як освітніх інструментів у музичній освіті та педагогіці, що включає вивчення ефективності віртуальних репетицій і дистанційних методів навчання, а також потенціалу віртуальної співпраці і залучення учнів до хорового співу.
- широкі культурні та суспільні наслідки віртуальних хорових проєктів, включаючи їхню роль у просуванні культурного обміну та розмаїття, сприянні соціальній згуртованості та інклюзії, а також демократизації доступу до хорової музики для людей різного походження.

Ось деякі відомі світові вчені та дослідники, які зробили вагомий внесок у вивчення віртуальних хорових проєктів:

Доктор Андреа Кріч: професор музичної педагогіки Школи музики Шуліха Університету Макгілла, має багато публікацій на теми, пов'язані з музичним розвитком, навчанням та залученням до мистецтва протягом усього життя, включно з

проєктом «Музика для життя», де крім іншого розглянуті питання впливу інноваційних технологій на хорове виконання різних творів і створення віртуальної музики [8].

Доктор Стівен Папаро: доцент кафедри музичної освіти Массачусетського університету в Амгерсті та диригент Університетського хору, дослідник музичних технологій і комп'ютерних наук. Його дослідницькі інтереси включають застосування методу Фельденкрайза соматичного навчання хоровому співу, нетрадиційних хорових ансамблів, таких як сучасні колегіальні а саррелла, віртуальні хори і гуртки співу, технічні та технологічні проблеми віртуального хору, особливо зосереджуючись на питаннях синхронізації та якості звуку [14].

Доктор Джулі Баллантайн: доцент кафедри музичної освіти в музичній школі Університету Квінсленда (Австралія), відома своїми працями в галузі музичної освіти, психології та соціальних і психологічних наслідків залучення до музики. Вона провела дослідження соціальних та емоційних переваг хорового виконання, включно з вивченням співу у віртуальному хорі та його впливу на етичну і соціальну сферу життя людини [11].

Доктор Адам Окелфорд: професор музики та директор Дослідницького центру прикладної музики Рогемптонського університету в Лондоні, досліджував інклюзивне музикування через проєкти віртуального хору для покращення доступності на набуття досвіду створення музики для дітей з особливими потребами [6].

Роботи цих та інших вчених і дослідників висвітлюються в різноманітних академічних публікаціях, зокрема, в рецензованих академічних журналах, присвячених музичній освіті, музичним технологіям, психології, неврології та суміжним галузям. Наприклад, *Journal of Research in Music Education*, *Music Education Research*, *Music Perception* і *Psychology of Music*.

Загалом наукове дослідження віртуальних хорових проєктів за кордоном проливає світло на потенційні переваги та проблеми віддаленої співпраці в умовах багаточисельного хору, інформуючи про найкращі практики як для організаторів, режисерів, співаків, так і для аудиторії. Науковці допомагають зрозуміти, як сучасні технології можуть бути використані для підтримки та збагачення хорового музикування у все більш цифровому світі.

Зарубіжний досвід організації віртуальних хорових проєктів свідчить про їх великий освітній потенціал. Такі проєкти надають унікальні можливості для навчання співаків різних вікових груп та рівнів підготовки. Учасники отримують навички роботи з цифровими технологіями, вдосконалюють музичні вміння та спілкування з колегами з усього світу.

Більшість зарубіжних дослідників зазначає, що організація віртуальних хорових проєктів передбачає віддалену координацію співаків для створення спільних музичних виступів та дотримання покрокової інструкції щодо її реалізації. Дотримуючись цих кроків, можна ефективно організувати та виконувати віртуальні хорові проєкти, які залучають співаків, демонструють їхні таланти та створюють значущі музичні враження, навіть якщо вони фізично віддалені:

1. Концептуалізація: визначається загальне бачення, мета проєкту, тип хорового твору, який буде створений і тема, якщо така є, а потім формат фінального виступу, будь то відеомонтаж, аудіозапис чи трансляція події.

2. Вибір репертуару: підбирається репертуар, що максимально відповідає здібностям та уподобанням співаків-учасників, а потім розглядаються технічні можливості кожного твору для віддаленого запису, наприклад, вимоги до ліцензування та наявність нот.

3. Набір персоналу: звертаються до співаків, які зацікавлені взяти участь у віртуальних хорових проєктах, що можна зробити через соціальні медіа, списки розсилки або існуючі хорові мережі, а потім надаються чіткі інструкції щодо того, як співаки можуть приєднатися до проєкту, включаючи будь-які вимоги чи терміни.

4. Керівництво та підготовка: надаються співакам ресурси для вивчення партій, як-от ноти, треки для репетицій, навчальні відео і пропонується допомога/консультації щодо вокальної техніки, інтерпретації та налаштування записуючого обладнання, а потім плануються віртуальні репетиції, щоб переглянути музику й забезпечити згуртованість учасників.

5. Процес запису: встановлюються інструкції щодо запису, включаючи технічні характеристики (наприклад, формат файлу, якість аудіо/відео) та інструкції щодо виконання (наприклад, темп, динаміка), а потім затверджуються кінцеві терміни подачі своїх записів для співаків та пропонується підтримка і допомога в усуненні несправностей протягом усього процесу запису.

6. Редагування та зведення: збираються усі записані треки та впорядковуються для редагування, потім використовується програмне забезпечення для редагування аудіо/відео, щоб вирівняти і синхронізувати записи, де застосовуються методи міксування, щоб збалансувати звук і покращити загальну якість виконання.

7. Виробництво кінцевого продукту: компілюються відредаговані записи в остаточний формат презентації (наприклад, відеомонтаж, аудіофайл), потім за бажанням додаються будь-які візуальні елементи чи графіка для покращення презентації і обов'язково декілька разів переглядається кінцевий продукт для забезпечення якості, перш ніж ділитися ним з учасниками та аудиторією.

8. Розповсюдження та просування: пересилається готовий проєкт всім учасниками і зацікавленим сторонам та заохочується просування його у своїх мережах, потім використовуються соціальні медіа, інформаційні буклети електронною поштою та інші канали для просування проєкту серед ширшої аудиторії, одночасно планується організація віртуальної прем'єри або вечірки з переглядом, щоб відсвяткувати випуск останнього виступу.

9. Зворотній зв'язок і рефлексія: збираються відгуки від учасників і аудиторії для оцінки успіху проєкту, потім аналізується та осмислюється те, що спрацювало добре і моменти, які потрібно вдосконалити, обов'язково заздалегідь інформують всіх організаторів, режисерів, співаків про майбутні віртуальні хорові проєкти.

Численні віртуальні хорові проєкти в усьому світі продемонстрували потужність технології, яка дозволяє поєднувати співаків із аудиторією безпрецедентним способом в режимі онлайн. Від Європи до Північної Америки та за її межами хори використовують віртуальні платформи, щоб продовжувати створювати музику, незважаючи на фізичні бар'єри. Віртуальні хорові проєкти за кордоном не лише демонструють можливості сучасних технологій, а й підкреслюють силу музики як засобу об'єднання та вираження спільних емоцій.

Зокрема, «віртуальний хор є одним із найбільш амбітних, незвичних і цікавих проєктів композитора та диригента Еріка Вітакера» [4, с. 395]. Одним з відомих прикладів є «Virtual Choir», де співаки з усього світу виконують свої частини окремо, а потім їхні записи об'єднуються в єдиний аранжувальний виступ. Ерік Вітакер розпочав цей проєкт у 2010 році з піснею «Lux Aurumque». З того часу він організував кілька інших віртуальних хорових проєктів, включаючи «Sleep» та «Fly to Paradise» [10]. «Ерік Вітакер створив Віртуальний хор із простим запитанням: чи можливо робити красиву музику разом (незалежно від того, наскільки ми далеко один від одного)? Після декількох віртуальних хорових проєктів за участі понад 20 000 співаків із 124 різних країн відповідь є однозначною – «так»» [4, с. 395].

Ще одним прикладом віртуального хорового проєкту є «One World, One Choir» від «Together At Home», організованого в рамках глобальної кампанії для об'єднання людей під час пандемії COVID-19. В цьому проєкті виконавці з усього світу поєдналися для спільного виконання пісні «Stand By Me». Кожен виконавець записав свою частину віддалено і окремо, а потім відео та аудіо були об'єднані в єдиний виступ. Цей проєкт став показником солідарності та єдності в скрутні часи, а також дозволив виконавцям спілкуватися та виражати свою підтримку один одному через музику [13].

Іншим цікавим прикладом віртуального хорового проєкту є «The Virtual Choir of the Internet Symphony No. 1 'Gawdafful National Anthem'» організованого композитором Еліотом Голденталом, де більше 2000 виконавців з різних країн співають національний гімн неіснуючої країни «Годфул». Відео демонструє різні вікові групи, професії та культури, що відображає різноманіття учасників. Цей проєкт є частиною Інтернет-Симфонії, створеної Японським оркестром. Він підкреслює творчість, гумор та можливість музики об'єднувати людей навіть у нестандартних та фантастичних форматах [9].

Також прикладом цікавого віртуального хорового проєкту є «Africa» від гурту «Toto» у виконанні гурту «Angel City Chorale» та інших 300 учасників з різних країн, який був створений у 2018 році за участі музикантів, вокалістів та хорових колективів з усього світу. Кожен учасник записав свою частину пісні, а потім ці записи були об'єднані в одне захоплююче відео. Цей проєкт вражає своєю кількістю учасників та високим рівнем виконання і є відмінним прикладом того, як віртуальні хорові проєкти можуть не лише об'єднувати людей, а й надавати свіжий та не стандартний погляд на відомі музичні твори [7].

Ще одним захоплюючим прикладом віртуального хорового проєкту є «The Epic Handwashing Choir» від гурту «The Sofa Singers», який виник під час світової пандемії COVID-19. Гурт об'єднав десятки вокалістів з різних країн, щоб нагадати про важливість миття рук під час пандемії. Учасники виконали пісню «I Will Survive» зі зміненим текстом, щоб підкреслити важливість гігієни рук. Відео є веселим та поєднуючим заходом, спрямованим на підтримку здоров'я та підняття настрою у важкі часи пандемії [12].

Як зазначила О. В. Сухецька: «реалізація віртуального проєкту від ідеї до презентації – це багатоетапний творчий процес, що вимагає значного розширення компетентностей керівника хорового колективу та хористів, а також спонукає до залучення спеціалістів із галузі інформаційних технологій і відповідного програмного та матеріально-технічного забезпечення» [4, с. 400]. Але спираючись на зарубіжний досвід організації та реалізації віртуальних хорових проєктів, можна констатувати, що існує також тісний зв'язок її з менеджментом соціокультурної діяльності, що проявляється в таких аспектах: організація проєктів, мобілізація учасників, бюджетування і фінансування, маркетинг і промоція, оцінка та звітність.

Організація віртуальних хорових проєктів вимагає ефективного менеджменту ресурсів, комунікацій та управління процесами від підготовки до виконання. Для цього за кордоном часто до проєкту залучають менеджерів СКД, чия діяльність включає планування, координацію та керування різноманітними культурними ініціативами.

Управління віртуальними хоровими проєктами передбачає мобілізацію різних сторін, включаючи співаків, диригентів, технічний персонал та глядачів. Залучення учасників та забезпечення їхньої плідної співпраці у цих проєктах є ключовими завданнями менеджерів СКД.

Організація віртуальних хорових проєктів також вимагає ефективного управління фінансами, тому менеджери СКД займаються фінансовими ресурсами, включаючи бюджетування, пошук фінансування та здійснення фінансового контролю.

Віртуальні хорові проєкти вимагають ефективного маркетингу для залучення учасників та глядачів. Робота менеджерів СКД включає розвиток маркетингових стратегій, проведення промоційних заходів для залучення глядачів та сприяння розповсюдженню проєктів.

Організація віртуальних хорових проєктів також потребує системи оцінки та звітності для моніторингу їхнього впливу та успіху. Саме тому менеджери СКД займаються оцінкою їхньої ефективності та підготовкою звітів про результати.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи, можна констатувати, що і в Україні і за кордоном актуальність віртуальних хорових проєктів полягає в їх здатності підтримувати зв'язки, сприяти інклюзивності, стимулювати

творчість, залучати аудиторію та створювати стійкість у хоровій спільноті, особливо під час скрути чи невизначеності.

Зарубіжні вчені і дослідники, наприклад, Андреа Кріч, Стівен Папаро, Джулі Баллантайн, Адам Окелфорд зробили значний внесок у розуміння віртуальних хорових проєктів, збагативши наші знання про їхні технологічні, психологічні, педагогічні та культурні аспекти.

Зарубіжний досвід свідчить, що послідовно дотримуючись таких кроків, як концептуалізація, вибір репертуару, набір персоналу, керівництво та підготовка, процес запису, редагування та зведення, виробництво кінцевого продукту, розповсюдження й просування, зворотній зв'язок і рефлексія можна ефективно організовувати та виконувати віртуальні хорові проєкти, які залучають співаків, демонструють їхні таланти та створюють значущі музичні враження, навіть якщо вони фізично віддалені.

Віртуальні хорові проєкти за кордоном зазвичай включають сотні і тисячі учасників, які виконують свої партії творів з власного дому. Вони стали символами того, як іноваційні технології допомагають об'єднувати виконавців, які знаходяться далеко один від одного, у великий та емоційно заряджений хор і не лише демонструють технічну здібність, а й підкреслюють силу музики та її спроможність об'єднувати людей. Наприклад, такі ініціативи, як «Віртуальний хор» Еріка Вітакера, привернули міжнародну увагу, продемонструвавши потенціал для широкомасштабної співпраці в епоху цифрових технологій.

Зарубіжний досвід організації віртуальних хорових проєктів підкреслив їх освітню цінність. Ці проєкти пропонують унікальні можливості навчання для співаків різного віку та рівня кваліфікації. Учасники розвивають навички музичної інтерпретації, володіння інформаційно-комунікаційними технологіями та почуття товариства з колегами-співаками, навіть здалеку. Крім того, віртуальні хорові проєкти сприяють культурному обміну, об'єднуючи виконавців із різних країн і походження.

Досвід організації віртуальних проєктів за кордоном вказує на захоплюючі можливості для майбутнього хорової музики. Оскільки технології продовжують розвиватися, віртуальні хори можуть стати ще більш складними та доступними, забезпечуючи більшу участь і співпрацю в глобальному масштабі. Крім того, віртуальні хорові проєкти мають потенціал доповнити традиційні хорові практики, пропонуючи альтернативні можливості для виконання та розширюючи охоплення хорової музики для нової аудиторії. Все це може стати напрямами майбутніх наукових досліджень у цій галузі.

Менеджмент соціокультурної діяльності важливий для успішної організації та реалізації віртуальних хорових проєктів в світі, сприяючи їхньому успішному виконанню та впливу на культурну сферу. Саме тому можна рекомендувати активно залучати менеджерів СКД як консультантів або керівників до цих проєктів в Україні.

Отже, результати дослідження свідчать про значний вплив віртуальних хорових проєктів на світову музичну культуру, освіту, технологічний прогрес та соціокультурну сферу, а також їхню велику практичну значимість для музичного співтовариства.

Саме тому зарубіжний досвід організації віртуальних хорових проєктів може бути корисним для сучасної України як з точки зору технологічних інновацій, так і з педагогічної, мистецької, соціокультурної та міжнародної перспектив.

Література

1. Бондар Є. М. Художньо-стильовий синтез як феномен сучасної хорової творчості: монографія. Одеса: Астропринт, 2019. 388 с.
2. Оленіна О. Ю. Мережевий проєкт як нова художня форма. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. Харків, 2016. № 2. С. 114–118.
3. Сухецька О. В. Віртуальний хор як один з векторів розвитку хорового виконавського мистецтва на сучасному етапі. *Одеська хорова школа: традиції та новації*: матер. Всеукр. наук.-творч. конф. (м. Одеса, 12–13 лист. 2021 р.). Одеса, 2021. С. 64–66.

4. Сухецька О. В. Віртуальний хор: окремі питання теорії і практики (до постановки проблеми). *Музичне мистецтво і культура: науковий вісник Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової*. Одеса, 2021. Вип. 32. Кн. 1. С. 392–402.
5. Тарапата-Більченко Л. Г. Онлайн-колаборації як технології музичної творчості у культурі майбутнього. *Науковий погляд у майбутнє*, 2(15-02), 2019. С. 122–126.
6. Adam Ockelford, Sophie Gray, Jon Cohen, Max Mai. *Count Me In!: Resources for Making Music Inclusively with Children and Young People with Learning Difficulties*. London, Routledge. 2023. 176 p.
7. Angel City Chorale. Africa – Angel City Chorale, 2013. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=c9-poC5HGw> (date of access: 21.03.2024).
8. Creech A. (2019). Using music technology creatively to enrich later-life: A literature review. *Frontiers iPsychology – Performance Science*, Online 30 January 2019 URL: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00117>
9. Eliot Goldenthal. The Virtual Choir – "Gawdafful National Anthem" 2018. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=CdUw4Yxlnzg> (date of access: 21.03.2024).
10. Eric Whitacre's Virtual Choir. Eric Whitacre's Virtual Choir – 'Lux Aurumque', 2010. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=D7o7BrlbaDs> (date of access: 21.03.2024).
11. Genevieve A. Dingle, Christopher Brander, Julie Ballantyne, Felicity A. Baker (2013). 'To be heard': The social and mental health benefits of choir singing for disadvantaged adults. *Psychology of Music*, 41 (4), pp. 405-421. doi: 10.1177/0305735611430081
12. Peter Hollens. The Epic Hand Washing Parody, 2020. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=-gfOHEaHdjo> (date of access: 21.03.2024).
13. Playing For Change. Stand By Me | Playing For Change | Song Around The World, 2008. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Us-TVg40ExM> (date of access: 21.03.2024).
14. Stephen A. Paparo. Real Voices, Virtual Ensemble The Meaning of Participation in Eric Whitacre's Virtual Choirs. London, Routledge. 2022. P. 157–177.

References

1. Bondar, E.M. (2019). *Khudozhno-stylovyi syntez yak fenomen suchasnoi khorovoi tvorchosti* [Artistic and stylistic synthesis as a phenomenon of modern choral work]. Odesa: Astroprint [in Ukrainian].
2. Olenina, O.Yu. (2016). Merezhevyi proekt yak nova khudozhnia forma [Network project as a new artistic form]. *Bulletin of the Kharkiv State Academy of Design and Arts – Art studies: coll. of science Kharkiv Ave*. No 2. P. 114–118 [in Ukrainian].
3. Sukhetska, O.V. (2021). Virtualnyi khor yak odyin z vektoriv rozvytku khorovoho vykonavskoho mystetstva na suchasnomu etapi [Virtual choir as one of the vectors of development of choral performance art at the modern stage]. *Odesa Choir School: traditions and innovations* [in Ukrainian].
4. Sukhetska, O.V. (2021). Virtualnyi khor: okremi pytannia teorii i praktyky (do postanovky problemy) [Virtual choir: separate issues of theory and practice (before the problem statement)]. *Musical art and culture*. Issue 32. Book 1. pp. 392–402 [in Ukrainian].
5. Tarapata-Bilchenko, L.G. (2019). Onlain-kolaboratsii yak tekhnolohii muzychnoi tvorchosti u kulturi maibutnoho [Online collaboration as a technology of musical creativity in the culture of the future]. *Scientific view of the future*. Issue 2 (15-02). P. 122–126 [in Ukrainian].
6. Adam Ockelford, Sophie Gray, Jon Cohen & Max Mai. (2023). *Count Me In!: Resources for Making Music Inclusively with Children and Young People with Learning Difficulties*. London, Routledge [in English].
7. Angel City Chorale. (2013). Africa – Angel City Chorale. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=c9-poC5HGw> (date of access: 21.03.2024) [in English].
8. Creech, A. (2019). Using music technology creatively to enrich later-life: A literature review. *Frontiers iPsychology – Performance Science*, Online 30 January 2019 | <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00117> [in English].

9. Eliot, Goldenthal. (2018). The Virtual Choir – "Gawdafful National Anthem". YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=CdUw4Yxlnzg> (date of access: 21.03.2024) [in English].
10. Eric, Whitacre's. Virtual Choir. (2010). Eric Whitacre's Virtual Choir – 'Lux Aurumque', YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=D7o7BrlbaDs> (date of access: 21.03.2024) [in English].
11. Genevieve A. Dingle, Christopher Brander, Julie Ballantyne, Felicity A. Baker (2013). 'To be heard': The social and mental health benefits of choir singing for disadvantaged adults. *Psychology of Music*, 41 (4), 405-421 p. doi: 10.1177/0305735611430081 [in English].
12. Peter Hollens. (2020). The Epic Hand Washing Parody. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=-gfOHEaHdjo> (date of access: 21.03.2024) [in English].
13. Playing For Change. Stand By Me (2008).| Playing For Change | Song Around The World. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Us-TVg40ExM> (date of access: 21.03.2024) [in English].
14. Stephen, A. Paparo. (2022). Real Voices, Virtual Ensemble The Meaning of Participation in Eric Whitacre's Virtual Choirs. London, Routledge [in English].

Soldatenko O.

Candidate of pedagogic sciences (Ph.D. in Pedagogics),
Associate Professor of the Department of Art Disciplines;
T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium"
ssanya2012@ukr.net
orcid.org/0000-0001-7400-2779

FOREIGN EXPERIENCE IN ORGANIZING VIRTUAL CHORAL PROJECTS

The purpose of the article is to highlight foreign experience in organizing virtual choral projects for its implementation in the musical, educational and sociocultural sphere of Ukraine. The research methodology is based on system-analytical and empirical methods. The results of the study indicate that: foreign scientists are exploring different aspects of virtual choral projects; there are various virtual choral projects in the world with the participation of singers from different countries and cultures that demonstrate the effectiveness of innovative technologies, provide unique educational opportunities, help popularize music and expand the audience; this experience is useful to Ukraine from pedagogical, cultural and international perspectives. Scientific novelty of the article: the author formulates conclusions about the importance and prospects of virtual choral projects in Ukraine and proposes to involve socio-cultural event managers in them for the further development and improvement of these initiatives. Practical significance of the article: understanding foreign experience in organizing virtual choral projects will help introduce best practices in music education, art and sociocultural sphere in Ukraine, promoting cultural exchange, development of creativity and dissemination of musical culture throughout the world. The article discusses the relevance of virtual choral projects in the world. It is noted that scholars abroad are studying the potential benefits and challenges of remote collaboration in large choir settings, informing best practices for organizers, directors, singers, and audiences alike. The examples of foreign projects cited by the author demonstrate modern technical capabilities and emphasize the power of music and its ability to unite people. The article emphasizes that in order to effectively organize virtual choral projects, it is necessary to adhere to step-by-step instructions for its implementation and it is recommended to actively involve socio-cultural event managers in this as consultants or leaders.

Key words: virtual choir, virtual choral project, remote music-making, choral inclusion, sociocultural sphere, socio-cultural event managers.